

Sygn. akt: I C 114/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 czerwca 2022 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie, I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia Tomasz Cichocki
Protokolant:	sekretarz sądowy Krystian Kuciński

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 14 czerwca 2022r. w O.

sprawy z powództwa K. B.

przeciwko Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. i M. B. (1)

o ustalenie,

I. ustala nieistnienie pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy o kredyt hipoteczny nr (...) (...) z dnia 22 marca 2007r. zawartej pomiędzy K. B., M. B. (1) i Bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W.;

II. zasądza od pozwanego Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powoda K. B. kwotę 11.817,00 (jedenaście tysięcy osiemset siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, w tym kwotę 10.817,00 (dziesięć tysięcy osiemset siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

III. nie obciąża pozwanej M. B. (1) kosztami procesu na rzecz żadnej z pozostałych stron.

Sygn. akt I C 114/21

UZASADNIENIE

Powód K. B. pozwem przeciwko Bank (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu w związku ze stwierdzeniem nieważności umowy o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) z 22.03.2007r. zawartej przez niego oraz jego ówczesną małżonkę M. B. (1) z Bankiem (...) S.A. w W.. Nadto wniósł o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania.

W uzasadnieniu wskazał, że umowa została zawarta w oparciu o wzorzec jakim bank posługiwał się przy zawieraniu umów z konsumentami, i który został im narzucony. Zakwestionował zapisy §2 ust. 2, §7 ust. 1 umowy kredytu oraz §8 ust. 3 Regulaminu Kredytowania Osób Fizycznych w ramach Usług (...) w Banku (...) S.A., stanowiącego integralną część umowy kredytu. Wskazał, że pozostawienie sobie przez bank wyłącznego jednostronnego prawa do wyznaczania salda kredytu i regulowania wysokości rat kapitałowo – odsetkowych kredytu indeksowanego kursem CHF poprzez wyznaczanie w tabelach kursowych kursów sprzedaży franka szwajcarskiego, wykraczają poza zasadę swobody umów wyrażoną w art. 353⁽¹⁾ k.c. W ocenie powoda, zastosowanie takiego sposobu obliczania rat kapitałowo – odsetkowych nie jest zgodne z przepisem art. 69 ust. 1 prawa bankowego oraz ust. 2 pkt 2 tego przepisu.

Sporządzenie umowy zgodnie z tymi przepisami wymagało zastosowania takiego mechanizmu na etapie określania kursu CHF na potrzeby ustalenia każdej kolejnej raty, który byłby niezależny od arbitralnych decyzji kredytodawcy. Zapisy kwestionowanych postanowień umowy i regulaminu kredytowania nie pozwalały na określenie wysokości zobowiązania powoda nawet w przybliżeniu, nie określały bowiem obiektywnego mechanizmu kształtowania rat kapitałowo – odsetkowych, co skutkuje istnieniem stanu niepewności prawnej i finansowej po stronie powoda. Świadczenie pozwanego nie odpowiada wysokości świadczeń powoda, gdyż w celu ustalenia salda zadłużenia pozwany przeliczył udzieloną kwotę kredytu do jednostki technicznej CHF przy zastosowaniu jednostronnie ustalonego kursu kupna CHF (niższego). Następnie od tak ustalonej wysokości zadłużenia powoda, które nie odpowiadało jednak nominalnej kwocie wykorzystanego kredytu, pozwany ustalał wysokość rat kapitałowo – odsetkowych, która podlegała późniejszemu przeliczeniu na CHF po kursie sprzedaży (wyższym) i dopiero wtedy powodowi była znana wysokość raty spłaty. W ocenie powoda, taki mechanizm ustalania salda kredytu, powodował, że umowa nie mogła być uznana za umowę kredytu z uwagi na liczne odstępstwa od legalnej definicji kredytu z art. 69 Prawa bankowego. Kredytobiorcy nie spłacali nominalnej wartości kredytu, bowiem z uwagi na różnice kursowe zawsze była to inna kwota, co stanowi znaczące odejście od ustawowej konstrukcji kredytu, której elementem przedmiotowo istotnym jest obowiązek zwrotu kwoty otrzymanej. Stosowana przez bank klauzula waloryzacyjna została skrajnie wypaczona poprzez przyznanie sobie przez bank szeregu możliwości jednostronnego kreowania czynników mających bezpośredni wpływ na wysokość zobowiązań stron umowy już po jej zawarciu.

Powyższe w ocenie powoda skutkuje nieważnością *ex tunc* umowy jako sprzecznej z art. 353¹ k.c. i 69 ust. 1 Prawa bankowego w związku z art. 58§1 k.c.

Podniósł także sprzeczność postanowień umowy z zasadami współzycia społecznego w zakresie naruszenia równowagi pomiędzy stronami umowy, naruszenia lojalności kontraktowej oraz sprzeczności z dobrymi obyczajami poprzez pozostawienie sobie przez bank uprawnienia do dowolnego kształtowania wysokości zobowiązania kredytobiorcy, co było postępowaniem nieuczciwym rażąco naruszającym równowagę stron. Ponadto bank mógł nie tylko samodzielnie pobierać raty kredytu w dowolnie przez siebie ustalonej wysokości, ale również korzystać z szeregu postanowień o charakterze sankcji, gdyby kredytobiorca takiego świadczenia nie spełniał. Powyższe prowadzi do nieważności umowy na podstawie art. 58§2 k.c.

Podniósł także, że zakwestionowane postanowienia umowne są abuzywne. Zaprzeczył by były one uzgadniane z powodem i jego żoną indywidualnie. Powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, sądów powszechnych i TSUE, podniósł brak transparentności postanowień umowy, co może stanowić samoistną przesłankę do uznania ich za abuzywne. Zaprzeczył przedstawieniu przez pozwanego przy zawieraniu umowy, jakichkolwiek symulacji dotyczących ewentualnego wzrostu kursu waluty obcej i przełożenia tego skutku na wysokość rat kredytu. Nie wytłumaczono także możliwych wahań kursów waluty i nie wskazano prognozy, kiedy kończy się opłacalność kredytu walutowego w stosunku do złotego.

Wskazał także, że stosowanie do rozliczeń różnicy wysokości kursu sprzedaży i zakupu waluty obcej, co stanowiło dodatkowy dochód banku, rażąco naruszało interesy klienta i pozostawało w sprzeczności z art. 69 ust. 1 i 2 oraz art. 110 Prawa bankowego, zgodnie z którymi, wynagrodzeniem banku z tytułu udzielenia kredytu mogą być tylko odsetki oraz prowizja i opłaty za czynności bankowe. Stąd nie wiążą powoda te postanowienia umowy, których elementem jest ryzyko kursowe, o których on jako konsument nie został właściwie poinformowany na etapie zawierania umowy. Powołał się na treść art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, w kontekście zapewnienia, by nieuczciwy warunek umowny nie był wiążący dla konsumenta. W ocenie powoda, po usunięciu niedozwolonych klauzul umownych, których elementem jest ryzyko kursowe, nie da się utrzymać umowy. Określają one bowiem główne świadczenia stron, w związku z tym ich eliminacja prowadzi do upadku umowy. Podniósł także, że dla ważności umowy nie ma znaczenia wejście w życie ustawy z 29.07.2011r. o zmianie ustawy Prawo bankowe, ponieważ nieważność umowy występuje od samego początku i zdarzenia prawne, które nastąpiły po zawarciu umowy pozostawały bez znaczenia dla ważności umowy.

Jako podstawę powództwa powołał art. 189 k.p.c., a interes prawny w zakresie ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynika z potrzeby uzyskania pewności i przejrzystości w zakresie swojej sytuacji prawnej wynikającej ze

spornej umowy oraz podstawy rozliczenia z pozwanym bankiem. Ewentualne poprzestanie na roszczeniach o zwrot nienależnie spełnionych świadczeń nie rozwiązywałoby natomiast sporu stron co do ważności umowy w sposób definitywny i nie byłoby wiążące dla innych sądów.

Powód wskazał także, że w dniu 12.10.2020r. strony umowy kredytowej podpisały aneks do umowy, mocą którego nastąpiło zwolnienie z długu M. B. (1), byłej żony powoda, a całość zobowiązań z tytułu kredytu przejął powód K. B..

Pismem z dnia 04.03.2022r. powód zmodyfikował zadanie pozwu, zgłaszając żądanie ewentualne i wniósł, na wypadek nieuwzględnienia żądania zasadniczego, o ustalenie, że nie wiążą powoda względem pozwanego postanowienia §2 ust. 2 i §7 ust. 1 umowy o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) z dnia 23.03.2007r. oraz postanowienie §8 ust. 3 Regulaminu Kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku (...) S.A.

(pozew – k. 4-12, modyfikacja powództwa – k. 322-327)

Pozwany Bank (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości, kwestionując roszczenie powoda co do zasady oraz o zasądzenie na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu.

Pozwany zaprzeczył aby postanowienia §2 ust. 2, §7 ust. 1 umowy kredytu oraz §8 ust. 3 Regulaminu kredytowania były postanowienia i abuzywnymi w zakresie klauzuli waloryzacyjnej w myśl art. 385¹ i nast. K.c. podniósł, że są one sformułowane sposób jasny, precyzyjny, nie budzący wątpliwości są w pełni skuteczne i wiążą strony.

Zaprzeczył twierdzeniom powoda dotyczącym niedopełnienia obowiązków informacyjnych związanych z zawarciem umowy kredytu w szczególności w zakresie konsekwencji wynikających i związanych z zaciągnięciem zobowiązania indeksowanego kursem waluty obcej. Podniósł, że powód nigdy nie zwracał się do banku z wnioskiem o wyjaśnienie czy doprecyzowanie jakichkolwiek kwestii wynikających lub związanych z umową kredytu czy stanowiących integralną część umowy, regulaminu kredytowania czy cennika, ani na etapie przedkontraktowym ani wykonania umowy. Podniósł, że pozew wniesiony po 14 latach od zawarcia umowy stanowi próbę uniknięcia przez powoda negatywnych skutków zmiany kursu CHF/PLN. Podniósł także, że postanowienia umowy kredytu zaczęły być przez powoda kwestionowane dopiero po znacznym umocnieniu się kursu franka szwajcarskiego do złotówki na co pozwany bank nie miał wpływu. W ocenie pozwanego, żądanie powoda jest pozbawione podstaw i nosi znamiona nadużycia prawa podmiotowego jako sprzeczne z art. 5 k.c.

(odpowiedź na pozew - k. 66-93)

Pozwany w odpowiedzi na modyfikację powództwa podtrzymał dotychczasowe stanowisko i wniósł o oddalenie powództwa całości.

(pismo pozwanego – k. 333-338)

M. B. (1), wezwana do udziału w sprawie w charakterze pozwanej (k. 44), oświadczyła, że popiera powództwo i wskazała, że w dniu 02.12.2010r. orzeczono rozwiązanie przez rozwód jej małżeństwa w powodem. Wskazała także, że przysługującą jej własność 1/2 nieruchomości przeniosła na powoda.

(odpowiedź - k. 57)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

K. B. i M. B. (1) w dniu 06.02.2007 r. złożyli wniosek kredytowy nr (...) do Banku (...) S.A. o udzielenie kredytu w kwocie 143 800,000 zł, z czego 132 000,00 zł miały być przeznaczone na spłatę kredytu mieszkaniowego, 1800,00 zł na spłatę innych zobowiązań a 10 000,00 zł przeznaczone na dowolny cel. Jako walutę kredytu we wniosku wskazali CHF. Okres spłaty został oznaczony na 420 miesięcy. W dacie złożenia wniosku powodowie byli zatrudnieni na podstawie umowy o pracę i otrzymywali wynagrodzenie w walucie PLN. Powodem złożenia wniosku była różnica w wysokości

raty do spłaty w stosunku do banku w którym zaciągnięty był kredyt mieszkaniowy, ponieważ Bank (...) proponował niższą ratę.

(dowód: wniosek kredytowy k. 126-128, przesłuchanie stron k. 364v – 366v)

W wyniku oceny zdolności kredytowej, K. B. uzyskał pozytywną decyzję kredytową.

(dowód: wstępna ocena zdolności kredytowej – k. 165, decyzja kredytowa k. 169-170)

W dniu 22.03.2007r. K. B. i M. B. (1), zawarli z pozwanym Bank (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W. umowę kredytu hipotecznego nr KH/ (...). Umowa została sporządzona tego samego dnia. Kwota kredytu została oznaczona na 143 800,00 zł (§2 ust. 1 umowy). Kredyt przeznaczony był na potrzeby konsumpcyjne kredytobiorców w kwocie 10 000,00 zł, spłatę kredytu konsumpcyjnego w kwocie 1800,00 zł i spłatę innego kredytu mieszkaniowego w kwocie 132 000,00 zł (§ 2 ust. 3 umowy).

W § 2 ust. 2 wskazano, że kredyt jest indeksowany kursem CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy kredytu wypłacanego w transzach Bank miał wysłać do kredytobiorcy pismo, informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w CHF oraz jego równowartości w PLN zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku w dniu uruchomienia kredytu/transzy, przy zaznaczeniu, iż zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo-odsetkowej.

Jako zabezpieczenie spłaty kredytu ustanowiona została hipoteka na rzecz Banku na nieruchomości położonej w B. przy ul. (...) (§ 2 ust. 5). Spłata kredytu miała być dokonywana w 420 ratach miesięcznych, w tym liczba miesięcy karencji 2, licząc od dnia wypłaty kredytu lub pierwszej transzy (§ 2 ust. 6).

Wypłata kredytu nastąpić miała nastąpić w 2 transzach: I na spłatę kredytu mieszkaniowego w (...) max 132 000,00 zł, II – na spłatę kredytu w G. M. Bank max 1800,00 zł i na rachunek kredytobiorcy 10 000,00 zł (§ 3 ust. 1 i 2).

Od kwoty udzielonego kredytu bank nie pobierał prowizji (§4 ust. 1) Oprocentowanie kredytu było zmienne i wynosiło 3.6525 % w stosunku rocznym, co stanowiło sumę stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF) obowiązującej w dniu sporządzenia umowy oraz marży w wysokości 1.55 p.p., stałej w całym okresie kredytowania (§ 6 ust. 1 i 3). Wskazano także, że oprocentowanie kredytu ulega zmianie w zależności od zmiany stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF), która zmienia się w cyklu kwartalnym i przyjmuje wartość z ostatniego dnia roboczego ostatniego miesiąca poprzedzającego kolejny kwartał kalendarzowy (§6 ust. 1 i 2 umowy).

Stosownie do § 7 ust. 1 umowy kredytu kredytobiorca zobowiązał się do spłaty kwoty kredytu w CHF, ustalonej zgodnie z § 2 w złotych polskich z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z (...) Banku (...) S.A.

Spłata rat miała następować przez bezpośrednie potrącanie przez Bank należnych mu kwot z rachunku kredytobiorcy w Banku (...) (§ 7 ust 3 umowy).

W § 4 ust. 4 umowy wskazano, że zmiana waluty kredytu ma wpływ na wysokość kwoty kredytu oraz wysokość rat kapitałowo-odsetkowych. W przypadku zmiany waluty z PLN na walutę obcą stosowany jest kurs kupna dewiz z dnia złożenia wniosku o przewalutowanie na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych. W przypadku zmiany waluty z waluty obcej na PLN stosowany jest kurs sprzedaży dewiz z dnia złożenia wniosku o przewalutowanie na podstawie obowiązującej w Banku. Natomiast w przypadku zmiany waluty obcej na inną walutę obcą saldo kredytu oblicza się na podstawie obowiązujących w Banku w dniu złożenia wniosku o przewalutowanie kursów dewiz.

Zgodnie z §11 ust. 5 umowy w zakresie nieuregulowanym zastosowanie miały postanowienia Regulaminu kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku (...) S.A.

(dowód: umowa kredytu – k. 16-20, 118-120)

W § 3 ust. 1 regulaminu wskazano, że kredyt udzielany jest w PLN. Natomiast w §3 ust. 2 wskazano, że może być indeksowany kursem waluty obcej na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych.

Zgodnie z §6 ust. 2 regulaminu w przypadku zmiennej stopy procentowej zmiana oprocentowania kredytu następuje wg zasad określonych w umowie kredytu.

Zgodnie z § 8 ust. 3 regulaminu w przypadku kredytu w walucie obcej kwota raty spłaty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia spłaty.

Z kolei zgodnie z § 8 ust. 4 regulaminu w przypadku kredytu w walucie obcej kredytobiorca może zastrzec w umowie kredytu, iż Bank będzie pobierał ratę spłaty z rachunku w walucie, do jakiej kredyt jest indeksowany, o ile ten rachunek jest dostępny w aktualnej ofercie Banku.

Zgodnie z § 9 ust. 4 regulaminu, w przypadku kredytu w walucie obcej, Bank w następnym dniu po upływie terminy wymagalności kredytu dokonuje przewalutowania całego wymagalnego zadłużenia w PLN, z zastosowaniem aktualnego kursu sprzedaży dewiz, określonego przez Bank w Tabeli Kursów Walut Obcych. Od wymagalnego kapitału, wyrażonego w PLN Bank nalicza dalsze odsetki w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych.

W przypadku wcześniejszej spłaty kredytu w walucie obcej, kwota wcześniejszej spłaty jest obliczana według kursu sprzedaży dewiz na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia realizacji dyspozycji kredytobiorcy o dokonanie wcześniejszej spłaty. Prowizja za wcześniejszą spłatę ustalana jest od kwoty wcześniejszej spłaty, przeliczanej według kursu sprzedaży dewiz na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia realizacji wcześniejszej spłaty (§ 10 ust. 4 i 5 regulaminu).

Kredyt mógł zostać przewalutowany na wniosek kredytobiorcy. Bank dokonywał przewalutowania według kursu kupna dewiz w przypadku zmiany waluty z PLN na walutę obcą oraz według kursu sprzedaży dewiz w przypadku zmiany waluty z waluty obcej na PLN, w obu przypadkach na podstawie Tabeli obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut obcych z dnia złożenia wniosku o przewalutowanie (§ 11 ust. 1 i 4 regulaminu).

W przypadku podwyższenia kwoty kredytu w walucie obcej prowizja ustalana jest od kwoty podwyższenia, przeliczonej według kursu sprzedaży dewiz na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia sporządzenia aneksu (§ 12 ust. 3 regulaminu).

Regulamin do umowy kredytu w § 13 ust. 4 przewidywał, że w przypadku kredytu w walucie obcej dla odnawiania zabezpieczeń kredytu stosuje się kurs sprzedaży dewiz obowiązujący w dniu odnawiania zabezpieczenia na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych.

Zgodnie z § 10 ust. 1 pkt 3 umowy wszelkie zmiany umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności, za wyjątkiem zmiany regulaminu. Regulamin w § 21 ust. 1 stanowi, że Bank zastrzega sobie prawo do zmiany Regulaminu z ważnych przyczyn. Za ważne przyczyny uznaje się w szczególności wprowadzenie nowych przepisów prawnych i nowelizację ogólnych przepisów prawa oraz dostosowanie do koniecznych zmian wprowadzonych w obowiązującym w Banku systemie informatycznym. Zgodnie z § 21 ust. 2 regulaminu w przypadku nie zaakceptowania zmian w regulaminie kredytobiorca ma prawo w terminie 14 dni od dnia jego skutecznego powiadomienia o powyższych zmianach, w trybie o którym mowa w § 18 wypowiedzieć umowę kredytu z okresem wypowiedzenia 30 dni.

(dowód: regulamin kredytowania - k. 21-30, 180-184)

Kredyt został wypłacony w 2 transzach: I w dniu 10.04.2007r. w kwocie 11 800,00 zł, której równowartość w CHF przy przyjęciu kursu waluty na 2,2892 Bank ustalił na 5 154,64 CHF, II w dniu 28.03.2007r. w kwocie 131 999,99 zł,

której równowartość w CHF przy przyjęciu kursu waluty na 2,3417 Bank ustalił na 56 369,30 CHF. Łącznie w PLN została wypłacona kwota 143 799,99 zł.

(dowód: zaświadczenie o udzieleniu kredytu hipotecznego k. 32)

W dniu 13.04.2007r. strony zawarły aneks nr (...) do umowy, w którym wskazano, iż przedmiotem kredytowania jest prawo użytkowania wieczystego działki gruntu i prawo własności budynku stanowiącego odrębną nieruchomość położoną w B. przy ul. (...). Wskazano także, że powyższe prawa są przedmiotem zabezpieczenia, na którym zostanie ustanowiona hipoteka oraz zawarto oświadczenie kredytobiorców o ustanowieniu hipoteki kaucyjnej na rzecz banku do kwoty 244 460,00 PLN.

(dowód: aneks nr (...) – k. 124)

Wyrokiem z dnia 02.12.2010r. w sprawie (...) Sąd Okręgowy w O. rozwiązał przez rozwód małżeństwo M. B. (1) i K. B.. Wyrok ten uprawomocnił się z dniem 29.12.2011r.

(dowód: kserokopia wyroku – k. 58, bezsporne)

W dniu 06.10.2020r. M. B. (1) i K. B. zawarli w formie aktu notarialnego umowę, którą M. B. (1) przeniosła na K. B. przysługującą jej udział w wysokości 1/2 części w prawie własności nieruchomości miejskiej położonej w miejscowości B. przy ul. (...), celem zwolnienia się z długu, wynikającego z umowy o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) zawartej 22.03.2007r. z Bankiem (...) S.A., natomiast K. B. oświadczył, że udział ten nabywa i przejmuje całkowity dług wobec Banku (...) S.A. w W., wynikający z umowy o kredyt hipoteczny, zobowiązując się go spłacić na warunkach i w terminach wskazanych w umowie, a także zwalnia M. B. (1) z tego długu.

(dowód: umowa – k. 59-64)

W dniu 12.10.2020r. K. B. i M. B. (1) oraz pozwany Bank (...) S.A. z siedzibą w W. zawarli aneks do umowy nr (...) z 22.03.2007r. w którym w §1 bank oświadczył, że kredytobiorcy są dłużnikami banku w wysokości 41 816,11 CHF z tytułu kredytu udzielonego na podstawie umowy nr (...) z 22.03.2007r. Następnie w §2 bank oświadczył, że zwalnia M. B. z długu z tytułu kredytu, a M. B. (1) oświadczyła, że zwolnienie z długu przyjmuje. W §3 K. B. oświadczył, że wyraża zgodę na zwolnienie M. B. (1) z długu i przejmuje całość zobowiązania z tytułu kredytu. Z kolei w §4 aneksu dokonano zmian w umowie w ten sposób, że ustalono, iż bank zastosuje korzystniejszy dla kredytobiorcy kurs CHF spośród kursów publikowanych w dniu wymagalności zobowiązania kredytobiorcy na stronie banku w Tabeli Kursów Walut Obcych B.

a) kurs (...) z oznaczeniem (...) zawierającej kurs waluty (...) do obsługi kredytów hipotecznych udzielonych we franku szwajcarskim przez Bank (...), który odpowiada co do wysokości średniemu kursowi waluty opublikowanemu w tabeli A ogłoszonej przez NBP na jego stronie w dniu poprzedzającym dzień opublikowania przez bank (...) tabeli (...), jeżeli dzień publikacji Tabeli (...) jest dniem, w którym NBP nie ogłasza średniego kursu (...), zastosowanie znajdzie ostatni kurs średni opublikowany przez NBP przed dniem publikacji tabeli (...); tabela (...) tworzona jest raz dziennie każdego dnia roboczego z wyłączeniem sobót pomiędzy godziną 8.00 a godziną 10.00 danego dnia;

b) kurs CHF z Tabeli Kursów Walut Obcych Banku, sekcja Dewizy, kurs sprzedaży dewiz w tej Tabeli, jest ustalany w oparciu o kurs bazowy, stanowiący średnią arytmetyczną z ofert kupna i cen sprzedaży tej waluty oferowanych przez profesjonalnych uczestników rynku walutowego i podanych na platformie Reuters w chwili tworzenia Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia wymagalności zobowiązań z tytułu kredytów hipotecznych indeksowanych do/ denominowanych w CHF. Wartości kursu kupna i wartości kursu sprzedaży z Tabeli Kursów Walut Obcych Banku mogą odbiegać od kursu bazowego nie więcej niż 10%. Tabela kursów Walut Obcych tworzona jest przynajmniej raz dziennie każdego dnia roboczego z wyłączeniem sobót pomiędzy godziną 8.00 a godziną 10.00 danego dnia. W przypadku, gdy Tabela Kursów Walut Obcych tworzona jest w danym dniu co najmniej dwukrotnie, kursem stosowanym do ustalenia zobowiązania kredytobiorcy jest najkorzystniejszy dla kredytobiorcy kurs tej waluty w danym dniu.

Postanowiono także, że zapis ten odnosi się tylko do przedmiotu w nim określonego i nie ma wpływu oraz nie ogranicza praw kredytobiorcy do dochodzenia roszczeń związanych z postanowieniami umowy, w tym dotyczącymi mechanizmu indeksacji i kursu CHF stosowanego przez Bank przy wykonywaniu umowy.

(dowód: aneks do umowy – k. 31)

Sąd zważył, co następuje:

W ocenie Sądu, roszczenia powoda o ustalenie ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu, należało uznać za zasadne.

Sąd dokonał ustaleń faktycznych w sprawie w oparciu przede wszystkim o załączone do akt i wzajemnie niekwestionowane przez strony dokumenty, których wiarygodność nie budziła wątpliwości. Ponadto na podstawie zeznań stron - powoda K. B. i pozwanej M. B. (1).

Odnosząc się do zeznań przesłuchanych w toku postępowania świadków M. K. (k. 301-308) oraz J. C. (k. 314-317), brak podstaw by odmówić im przymiotu wiarygodności, natomiast w ocenie Sądu, niczego istotnego nie wniosły one do sprawy. W szczególności świadkowie ci nie uczestniczyli w procesie udzielania kredytu powodowi i M. B. (1), a ich zeznania dotyczyły ogólnych procedur, które miały zastosowanie w procesie udzielania kredytu przez bank oraz tworzenia tabel kursowych. Natomiast świadkowie ci nie mieli wiedzy co do okoliczności związanych z zawarciem umowy stanowiącej przedmiot sporu. Z kolei sposób tworzenia tabel przez bank oraz oceny ryzyka banku nie miał istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia, co będzie wynikać z pozostałych rozważań.

Co do dowodu w postaci przesłuchania stron należy wskazać, iż zarówno zeznania powoda K. B., jak też M. B. (1) nie były kwestionowane, korelowały ze sobą oraz pozostałym materiałem dowodowym, wobec czego Sąd dał im wiarę.

Sąd pominął natomiast wniosek pozwanego o dopuszczanie dowodu z zakresu bankowości na fakty wskazane w pkt 6 odpowiedzi na pozew (k. 68). W ocenie Sądu, fakty wskazane w tezie dowodowej, w szczególności odnoszące się do obiegu środków finansowych, w tym walut obcych, jaki towarzyszy udzielaniu kredytu indeksowanego do CHF, sposobu konstruowania tabeli kursów walut banku czy kosztów ponoszonych przez pozwanego w związku z finansowaniem akcji kredytowej czy też hipotetycznych różnic w wysokości rat kredytu spłacanego przez powoda, a takim kredytem udzielonym w złotówkach lub przeliczonych z zastosowaniem średniego kursu NBP, nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia kwestii ważności umowy lub oceny skuteczności zakwestionowanych przez powoda postanowień umownych. Mając to na uwadze, Sąd pominął wniosek pozwanego o dopuszczenie tego dowodu na podstawie art. 235²§1 pkt 2 k.p.c. jako nieistotny (k. 366v).

Powód w pierwszym rzędzie żądał ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu, podnosząc nieważność wskazanej w pozwie umowy o kredyt hipoteczny, zawartej przez niego i jego ówczesną małżonkę M. B. (1) z pozwanym Bankiem (...) S.A.

Podstawę wystąpienia z takim żądaniem stanowi art. 189 k.p.c., na który powołała się również strona powodowa. Zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywna potrzeba usunięcia wątpliwości lub niepewności, co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom, np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego.

W ocenie Sądu powodowie mają interes prawny w wystąpieniu z żądaniem pozwu, a polega on na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych ich postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ k.c. skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być

upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jakim jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn, zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle takiej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta – na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące (są bezskuteczne). Wskazać także należy, iż zgodnie z aktualnym orzecnictwem kwestia istnienia interesu prawnego kredytobiorcy – konsumenta w żądaniu ustalenia czy to nieważności zawartej umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego, czy to abuzywności postanowień takiej umowy, nie budzi wątpliwości i jednolicie jest przyjmowane istnienie takiego interesu (vide – m.in. wyrok z dnia 24 lutego 2022 r. Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, I ACa 143/21, LEX nr 3338703 i przywołane tam orzecznictwo).

W zakresie zarzutu pozwanego dotyczącego nadużycia prawa podmiotowego przez powoda w rozumieniu art. 5 k.c. wskazać należy, że przepis ten stanowi, że nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonanie prawa i nie korzysta z ochrony. Sąd w wytoczonym powództwie nie dostrzega sprzeczności ani ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa ani z zasadami współżycia społecznego. W toku postępowania ocenie podlega treść umowy oraz okoliczności bezpośrednio związane z jej zawarciem z chwili jej podpisania. W związku z tym, badaniu podlega czynność prawna, na którą większy wpływ miał pozwany jako podmiot posiadający silniejszą pozycję gospodarczą. Zaznaczyć należy, że powód swe roszczenie opiera przede wszystkim na abuzywności postanowień umownych, a nie fakcie, że doszło do wzrostu kursu waluty, do której był indeksowany kredyt. Celem wytoczenia powództwa jest przesądzenie czy umowa po pierwsze wiąże strony, a jeśli tak to w jakim zakresie. Powyższe nie spełnia przesłanek wskazanych w art. 5 k.c.

Przyjęcie przez Sąd istnienia interesu prawnego po stronie powoda, co do żądań sformułowanych w pozwie, implikuje w dalszej kolejności dokonanie oceny ważności zawartej umowy i jej rzeczywistego charakteru, a następnie przeprowadzenie analizy umowy kredytowej w zakresie zawarcia w niej klauzul abuzywnych dotyczących mechanizmu indeksacji i ich ewentualnego wpływu na dalszy byt prawny całej umowy bądź jej poszczególnych postanowień.

Zgodnie z treścią przepisów art. 58 § 1-3 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest też czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Kredyt udzielony powodom miał charakter kredytu indeksowanego. Kwota kredytu była ustalona w PLN i dopiero w efekcie zabiegu waloryzacyjnego przeliczono ją na CHF. Fakt zawarcia umowy kredytu indeksowanego do CHF, co do zasady nie był między stronami sporny.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 prawa bankowego, przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Przepis ten nie uległ zmianie w okresie od zawarcia umowy do daty wyrokowania.

Do essentialia negotii umowy kredytu należą: oddanie przez bank do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie ściśle określonej kwoty środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel oraz zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z oddanych do dyspozycji środków pieniężnych na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od

udzielonego kredytu. Umowa kredytu stanowi odrębny typ umowy nazwanej. Odpłatność umowy kredytu realizuje się poprzez pobieranie przez bank odsetek, które są obligatoryjnym elementem tej umowy zgodnie z art. 69 ust. 2 pkt 5 Prawa bankowego. Natomiast, zgodnie z art. 69 ust. 2 pkt 9 tej ustawy, zastrzeżenie prowizji jest fakultatywne.

Sporna w sprawie umowa kredytu, co do zasady, spełnia wymagania art. 69 ustawy – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia). Określone były strony umowy, kwota i waluta kredytu (podana w złotych), cel, na jaki został udzielony, i termin jego spłaty. Prawdopodobności tej nie zmienia postanowienie, że kwota udzielonego kredytu miała być indeksowana kursem waluty obcej. W sprawie jest przy tym bezsporne, że kredyt spłacany jest w złotych i że w tej walucie kredyt został uruchomiony (wyplacony). Należy przy tym mieć na uwadze, że w orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że zarówno kredyty denominowane, jak i indeksowane do kursu waluty obcej, są kredytami w walucie polskiej.

Odnosząc się do oceny samego mechanizmu indeksacji należy wskazać, że art. 358¹ § 2 k.c. wprost przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

Zważywszy, że postanowienia umowy wyraźnie wskazują, że bank udziela kredytu w złotych polskich, a jego spłata następuje przez pobieranie należnych rat z rachunku prowadzonego również w tej walucie, nie ulega wątpliwości, że strony zamierzały zawrzeć umowę kredytu bankowego w tej właśnie walucie, która była jednocześnie walutą zobowiązania, jak i jego wykonania.

Wykorzystanie mechanizmu indeksacji, w ocenie Sądu, co do zasady nie narusza natury kredytu i przepisów Prawa bankowego. Umowy kredytów indeksowanych do waluty mogą być zawierane również obecnie - po nowelizacji Prawa bankowego z dnia 29 lipca 2011 r., która weszła w życie w dniu 26 sierpnia 2011 r. (Dz. U. z 2011.165.984), jednak od tego czasu w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, element przedmiotowo istotny umowy stanowi też zawarcie szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 4a). Umowy kredytów indeksowanych do waluty obcej mogły i nadal mogą funkcjonować w obrocie i same w sobie nie są sprzeczne z powszechnie obowiązującymi przepisami ustawy - Prawo bankowe.

Istota zawartej przez strony umowy polegała na stworzeniu przez bank możliwości wykorzystania przez powodów określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Ryzyko zmiany kursu waluty obcej przyjętej jako miernik wartości świadczenia w walucie polskiej z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wierzytelności banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej. W tych okolicznościach trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża co do zasady obie strony. Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Umowy tego rodzaju wiążą się ze znacznym ryzykiem dla kredytobiorców, ale na poziomie porównywalnym z niewątpliwie dopuszczonym przez prawo kredytem walutowym, wypłacanym i spłacanym w CHF. Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza zatem przepisów prawa, zasad współżycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego. Stąd umowa stron jest dopuszczalna również w świetle art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierając umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Istotą sporu stron nie jest jednak sama konstrukcja umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, ale sposób konstrukcji mechanizmu indeksacji zastosowany przez pozwanego w umowie zawartej z powodem i jego małżonką.

Zgodnie z art. 385¹ k.c., postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym dla uznania, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (vide - wyrok SA w Warszawie z 14.06.2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12). Brak "uzgodnienia indywidualnego" dla postanowień inkorporowanych do umowy ma miejsce nie tylko wtedy, gdy konsument związany jest wzorcem z mocy art. 384 k.c., ale także wtedy, gdy doszło - za zgodą obu stron - do inkorporowania wzorca, albo niektórych jego postanowień, do treści umowy. W takiej bowiem sytuacji można mówić o "postanowieniach umowy przejętych z wzorca". Takie postanowienia wzorca, mimo odmiennego od określonego w art. 384 k.c. trybu wiązania, nadal nie są postanowieniami "uzgodnionymi indywidualnie", chyba że konsument miał na ich treść "rzeczywisty wpływ". "Rzeczywisty wpływ" konsumenta nie zachodzi, jeżeli "wpływ" ten polega na tym, że konsument dokonuje wyboru spośród alternatywnych klauzul sformułowanych przez przedsiębiorcę (W. Popiołek: Kodeks cywilny Komentarz do art. 1-449 10. Tom I, red. prof. dr hab. Krzysztof Pietrzykowski, 2015, Wydawnictwo: C.H. Beck, Wydanie: 8; M. Bednarek, w: System PrPryw, t. 5, 2013, s. 761; M. Jagielska, Nowelizacja Kodeksu cywilnego: kontrola umów i wzorców umownych, MoP 2000, Nr 11; M. Lemkowski, Materialna ochrona konsumenta).

W sprawie było poza sporem, że kredytobiorcy (powód i pozwana M. B. (1)) w dacie zawierania umowy kredytu, występowali jako konsumenci. Okoliczność ta nie była w szczególności kwestionowana przez pozwanego. W świetle materiału dowodowego sprawy, w szczególności zeznań stron (powoda i pozwanej M. B. (1)), a także umowy o kredyt hipoteczny nr KH/ (...), nie powinno budzić także wątpliwości, iż przy zawarciu umowy pozwany posłużył się wzorcem umownym, a kredytobiorcy nie mieli żadnego realnego wpływu na ukształtowanie postanowień umownych, poza wyrażoną w PLN kwotą kredytu oraz liczbą rat spłaty. Brak także dowodu by postanowienia umowy, w tym odnoszące się do mechanizmu indeksacji, a w szczególności kwestionowane w pozwie postanowienia §2 ust. 2 i §7 ust. 1 umowy były wynikiem porozumienia stron, tj. wspólnego ustalenia ostatecznego brzmienia klauzuli, w wyniku rzetelnych negocjacji w ramach, których konsument miał realny wpływ na treść określonego postanowienia umownego (vide – m.in. postan. SN z 06.03.2019r., I CSK 462/18). Stwierdzenie to tym bardziej odnosi się do treści zakwestionowanego §8 ust. 3 Regulaminu Kredytowania Osób Fizycznych w Ramach Usług Bankowości Hipotecznej w Banku (...) S.A., który to regulamin wręcz z racji swej istoty nie podlegał negocjacji, a zgodnie z §1 i §11 ust. 2 pkt 1 umowy stanowił integralną część umowy kredytu.

Wobec powyższego należało dokonać oceny czy zakwestionowane w pozwie postanowienia umowy istotnie kształtowały prawa i obowiązki konsumentów (powoda i pozwanej M. B. (1)) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszały ich interesy. Odpowiedź na powyższe musi być w ocenie Sądu twierdząca, zgodna z twierdzeniami pozwu.

Stosownie do §2 ust. 2 umowy kredyt jest indeksowany do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy kredytu wypłacanego w transzach Bank wysłał kredytobiorcy pismo, informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w CHF oraz jego równowartości w PLN zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu/transzy, przy czym zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo – odsetkowej. Zgodnie z §7 ust. 1 umowy, kredytobiorca zobowiązywał

się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z §2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF, obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z Tabelą Kursów Walut Obcych B.

Umowa o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) w żadnym miejscu nie definiowała Tabeli Kursów Walut Obcych B. oraz nie informowała o sposobie ustalania kursu kupna i kursu sprzedaży przez pozwany Bank.

Z kolei §8 ust. 3 Regulaminu stanowił, że w przypadku kredytu w walucie obcej kwota raty spłaty obliczana jest według kursu sprzedaży dewiz obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia spłaty, przy czym zgodnie z definicją z §2 pkt 19 Regulaminu kredytem w walucie obcej był kredyt udzielony w PLN, indeksowany kursem waluty obcej wg Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku.

Jak wynika z powyższego kurs waluty szwajcarskiej, służący do przeliczania poszczególnych rat kapitałowo – odsetkowych, a także do ustalenia wysokości zadłużenia kredytobiorców w tej walucie, określany był samodzielnie przez pozwany Bank, kredytobiorcy nie tylko nie mieli żadnego wpływu na ten mechanizm, ale nie posiadali także żadnej wiedzy na temat sposobu dokonywania przez Bank ustaleń w zakresie kursu sprzedaży i kursu kupna waluty. W ocenie Sądu, przesądza to o abuzywnym charakterze w/w postanowień umowy, tj., iż kształtowały one prawa i obowiązki konsumentów (powoda i pozwanej M. B. (1)) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszały ich interesy. Wyraża się to w tym, że przesłanki ustalenia określonej wysokości stosowanych kursów kupna i sprzedaży waluty nie zostały precyzyjnie, jasno i dokładnie określone w zapisach umowy stron, natomiast zmiana sposobu ustalania kursu pozostawała w zasięgu możliwości banku bez konieczności uzgadniania go ze swoimi klientami. Stąd postanowienia umowy, które przewidywały przyjęcie kursu kupna i kursu sprzedaży z tabeli kursów banku, jako zastrzegające dla banku swobodę kształtowania wysokości zobowiązania kredytowego muszą być uznane za abuzywne. W istocie naruszają one bowiem równość kontraktową stron i przerzucają na klienta banku całe ryzyko zmiany kursu waluty. Nie ma przy tym znaczenia, czy z takiej możliwości pozwany Bank skorzystał. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta.

Bez znaczenia pozostaje również sposób wykonania umowy stron w tym zakresie, w szczególności to, czy kursy stosowane u pozwanego w jej trakcie odpowiadały rynkowym. W tym kierunku zbędne było w szczególności zasięganie opinii biegłego. Zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega bowiem badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

Mając na uwadze powyższe, Sąd uznał, że wskazane wyżej postanowienia umowy i Regulaminu kredytowania dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalone przez jedną ze stron umowy nie zostały uzgodnione indywidualnie z kredytobiorcami (powodem i pozwaną M. B.), a w zakresie przewidującym do rozliczenia wypłat kurs kupna, a do rozliczenia spłat kurs sprzedaży - ustalone samodzielnie przez bank – kształtowały zobowiązanie kredytobiorców w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. W konsekwencji, zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. miały one charakter niedozwolony, a tym samym od początku i mocy samego prawa nie wiązały powoda i pozwanej M. B. (1).

Należy przy tym jednoznacznie wskazać, że oceny abuzywności dokonuje się na datę dokonania czynności – zawarcia umowy, a okoliczności, które zaistniały po zawarciu umowy, nie mają znaczenia dla oceny abuzywności postanowienia (tak Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, Biuletyn Sądu Najwyższego 2018/6/9, tak też TSUE w wyroku z 20 września 2017 r., C-186/16).

Należy uznać, że zakwestionowane postanowienia umowy kredytowej dotyczyły przy tym świadczenia głównego stron (vide – wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 24 lutego 2022 r., I ACa 143/21), co znajduje potwierdzenie w licznych orzecznictwie Sądu Najwyższego, a także w wyroku TSUE z dnia 10 czerwca 2021 r. wydanym w sprawie C-609/19. Okoliczność ta nie uniemożliwia jednak oceny tych klauzul pod kątem abuzywności. Postanowienia zawierające świadczenia główne także podlegają takiemu badaniu, o ile zostały sformułowane w

sposób niejednoznaczny (art. 385¹ § 1 k.c.). Takie rozwiązanie ustawowe wywodzi się z art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich i opiera się na założeniu, że postanowienia określające główne świadczenia stron zazwyczaj odzwierciedlają rzeczywistą wolę konsumenta, bo do ich treści strony przywiązują z reguły największą wagę. Z tych właśnie przyczyn wymóg transparentności powinien być rozumiany jako nakazujący nie tylko to, by umowa była zrozumiała dla konsumenta z gramatycznego punktu widzenia, ale także by mógł on na jej podstawie oszacować - w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria - konsekwencje ekonomiczne wynikającego z niej zobowiązania (zob. np. wyroki TSUE z dnia 20 września 2017 r., C-186/16 pkt 43-45 oraz z dnia 30 kwietnia 2014 r., C-26/13 pkt 71-73 oraz 75).

Z tą ostatnią sytuacją mamy do czynienia w przypadku analizowanych postanowień umowy odnoszących się do mechanizmu indeksacji (klauzuli waloryzacyjnej).

Z kolei w wyroku z 26 marca 2019 r. w sprawach C 70/17 i C 179/17 (Abanca Corporación Bancaria SA przeciwko Albertowi Garcíi Salamance Santosowi oraz Bankia SA przeciwko Alfonsowi Antoniowi Lau Mendozie i Verónice Yulianie Rodríguez Ramírez, pkt 54) Trybunał Sprawiedliwości UE wykluczył z kolei, by sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach. Oznacza to, że nieuprawnione byłoby zastąpienie przez sąd postanowień niedozwolonych innymi, polegającymi np. na odwołaniu się do kursu walut stosowanego przez Narodowy Bank Polski. Możliwość takiej zmiany umowy przez sąd stałaby w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13, gdyż przedsiębiorcy wiedzieliby, że nawet w razie zastosowania klauzuli niedozwolonej umowa zostanie skorygowana przez sąd w sposób możliwie najpełniej odpowiadający ich woli, a jednocześnie dopuszczalny w świetle przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18).

Oznacza to, że postanowienia dotyczące mechanizmu indeksacji podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. W przypadku uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, konieczne staje się też rozważenie tego skutków.

W ocenie Sądu, eliminacja z umowy wskazanych postanowień odnoszących się do mechanizmu indeksacji powoduje sytuację, w której luki te nie mogą być uzupełnione. W szczególności takiej możliwości nie daje przepis art. 358§2 k.c., który dotyczy możliwości określenia kursu waluty obcej, w której zostało wyrażone zobowiązanie, w przypadku spełnienia świadczenia walucie polskiej. Nie ma natomiast zastosowania do sytuacji, w której dochodzi do przeliczenia wysokości zobowiązania z waluty polskiej na walutę obcą. Poza tym, wskazany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24 stycznia 2009 r.). Uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Brak jest także możliwości odwołania się do zasad współżycia społecznego czy ustalonych zwyczajów (art. 56 i 65 k.c.).

Stąd, w ocenie Sądu, po usunięciu z umowy wskazanych powyżej niedozwolonych postanowień umownych, dalsze wykonywanie umowy nie jest możliwe. W tym zakresie Sąd podziela stanowisko, iż w tej sytuacji brak koniecznych składników umowy kredytu z art. 69 ustawy – Prawo bankowe, do których należą: oddanie przez Bank do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel oraz zwrot przez kredytobiorcę kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Eliminacja abuzywnych postanowień umowy uniemożliwi bowiem ustalenie wysokości poszczególnych rat kredytu, co należy do essentialia negotii tej umowy. Eliminacja tych postanowień będzie oznaczała także zaniknięcie ryzyka walutowego, będącego podstawowym elementem umowy kredytu waloryzowanego do innej waluty, to z kolei skutkować będzie tak daleko idącym przekształceniem umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, że należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134). Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze

zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością) - wyrok SN z 11.12.2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344.

Mając na uwadze powyższe rozważania, na podstawie art. 189 k.p.c. przy zastosowaniu art. 385¹ k.c. Sąd ustalił w punkcie I wyroku nieistnienie pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) z dnia 22.03.2007r. Sąd miał przy tym także na uwadze, iż zarówno powód jak też pozwana M. B. (1) jednoznacznie wskazali, iż znane im są ewentualne skutki uznania umowy za nieważną, na które się godzą i podtrzymali to żądanie.

Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostawała przy tym późniejsza zmiana tej umowy, wprowadzona na podstawie aneksu z 12.10.2020r. Miałyby ona znaczenie, gdyby aneks został zawarty w celu jednoznacznego wyeliminowania postanowień niedozwolonych, o których abuzywności kredytobiorca został poinformowany lub miał tego świadomość, a nadto godził się na ich zastosowanie do przeszłych rozliczeń, w ramach zmiany umowy decydując się na ich wyeliminowanie wyłącznie na przyszłość. Tymczasem zmiana umowy za pomocą aneksu nie poprzedzonego właściwym pouczeniem nie ma znaczenia. Dodatkowo, należy podkreślić, że ustalenie czy określone postanowienie umowy było niedozwolone dokonuje się na chwilę zawarcia umowy, a nie aneksu zmieniającego tą umowę.

Uwzględnienie tego żądania dezaktualizuje potrzebę odnoszenia się do żądania ewentualnego.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 §1, §1¹ i §3 k.p.c. poprzez obciążanie pozwanego obowiązkiem ich zwrotu na rzecz powodów w całości, stosownie do wyniku procesu. Z tego względu Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 11.834 zł, o czym orzekł w punkcie II wyroku. Koszty procesu po stronie powodów obejmowały uiszczoną opłatę od pozwu (1.000 zł), opłatę od pełnomocnictw (34 zł), wynagrodzenie pełnomocnika w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (10.800 zł).

SSO Tomasz Cichocki